

**CLARK, ARTHUR J. EMPATHY AND MENTAL HEALTH.
AN INTEGRAL MODEL FOR DEVELOPING THERAPEUTIC SKILLS
IN COUNSELING AND PSYCHOTHERAPY. NEW YORK:
ROUTLEDGE, 2023. 185 S. ISBN 978-03-677-6437-1¹**

Stela Richnavská,² Beáta Balogová³

Publikácia *Empathy and Mental Health, An Integral Model for Developing Therapeutic Skills in Counseling and Psychotherapy*, s rozsahom 185 strán, vznikla pod taktovkou Arthura J. Clarka, ktorý je emeritným profesorom na *St. Lawrence University, Canton, New York*. Dr. Clark pôsobí ako licencovaný psychológ a poskytovateľ zdravotnej starostlivosti. Jeho skúsenosti sú obsiahnuté aj v školskom a klinickom prostredí. K jeho záujmom patrí inštruovanie rôznych postgraduálnych kurzov. Zameraním Dr. Clarka je oblasť duševného zdravia, v rámci ktorej je autorom piatich kníh a viac ako päťdesiatich článkov i kapitol. Predkladaná kniha Dr. Clarka je určená pre odborníkov a odborníčky, ktorým v oblasti duševného zdravia poskytuje poznatky, ako vo svojej praxi hlbšie porozumieť objektívnym, subjektívnym a interpersonálnym modalitám empatie.

Koncept kapitol je kreovaný vo formulovaní príkladov a prípadových štúdií poukazujúcich na úlohu empatie v náročných a zložitých situáciách. Dr. Clark sa sústreďuje na rozmer porozumenia rozdielu medzi sympatiou a empatiou a objasnenia vzťahu medzi empatiou, láskavosťou a súcitom. Korene jeho inšpirácie sa opierajú o skúsenosti a prax Carla Rogersa s prihliadnutím na prístup zameraný na človeka. Dr. Clark pri predstavovaní každého komponentu a procesu diskutuje o stratégiách empatieckej reakcie.

Spracovanie publikácie je založené na solídnych teoretických základoch, ktoré vychádzajú zo spektra kvalitného materiálu a teoretických prienikov o empatii a empatickom porozumení. Dr. Clark používa literatúru obsahujúcu poznatky o poradenstve, psychoterapii a ďalších oblastiach poznania. Špecifikum publikácie spočíva v multilateralite zahrňujúcej psychodynamickú, existenciálno-humanistickú a kognitívno-behaviorálnu orientáciu. Kniha je písaná zrozumiteľným a odborným jazykom, čo je výhodné a užitočné aj pre študentov a študentky.

Kapitola 1 *Prísľub, výzvy a potenciál empatie v poradenstve a psychoterapii* zaznamenáva súvislosti medzi empatiou, terapeutickým vzťahom, porozumením klienta a výsledkami liečby. Dr. Clark sa orientuje na zaujímavé vysvetlenie definície empatie. Súčasťou kapitoly je predstavenie výziev a potenciálu empatie v poradenstve

-
- 1 Recenzia vznikla s podporou projektov VEGA č. 1/ O535/23 Integrácia ukrajinských migrantov a posúdenie náročnej životnej situácie spojenej s krízou vyvolanou vojnovým konfliktom optikou sociálnej práce a KEGA č. O27PU-4/2022 Transfer digitálnych technológií do inovácie metodiky odbornej praxe v pregraduálnej príprave študentov sociálnej práce.
 - 2 Inštitút edukológie a sociálnej práce, Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove, stela.richnavska@smail.unipo.sk
 - 3 Inštitút edukológie a sociálnej práce, Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove, beata.balogova@unipo.sk, ORCID ID: 0000-0001-6069-2721

a psychoterapii. V kapitole 2 *Subjektívna empatia v poradenstve a psychoterapii* je predmetom záujmu identifikácia, predstavivosť a intuícia. V kapitole 3 *Objektívna empatia v poradenstve a psychoterapii* sa Dr. Clark sústreďuje napríklad na vymedzenie skúsenosti odborníka a odborníčky s objektívnou empatiou, multikultúrne perspektívy a teoretické konštrukty. So záujmom vyzdvihujeme orientáciu na protiprenos a individuálne hodnotenie.

Kapitola 4 *Interpersonálna empatia v poradenstve a psychoterapii* sa vyznačuje svojou rozsiahlosťou, v ktorej Dr. Clark reflektuje koncept medziludskej empatie, strategické zručnosti, obsah a proces empatie, etapy poradenstva a psychoterapie, ale aj vzťahové zručnosti ako reflexia pocitov, povzbudenie, bezprostrednosť, sebaodhalenie a ďalšie. Napriek koloritnému rozmeru je kapitola predkladaná systematicky a lineárne. Kapitola 5 *Integrálny model empatie v poradenstve a psychoterapii: Prípadová štúdia* poukazuje na konkretizáciu fázy vzťahu, integrácie a úspechu. V ostatnej kapitole 6 *Empatia: Integrálny model vo výskume, školení a praxi* Dr. Clark uvádza dejinnú líniu nazerania na rozvoj empatie a súčasné iniciatívy v tréningu empatie.

Záverčné dve kapitoly sa zameriavajú na integráciu empatie do poradenstva a psychoterapie prostredníctvom vzdelávacích a odborných prístupov. Jeho cieľom je poukazať na empatiu ako zdroj poznania v rozsahu, aký je život klienta.

Výnimočnosť a jedinečnosť publikácie Dr. Clarka vyzdvihujú úprimné a relevantné ohlasy od niekoľkých odborníkov a odborníčok. Hannah B. Bayne, PhD., pôsobiaca na *University of Florida*, uvádza, že „*publikácia pomáha skúmať spôsoby, pomocou ktorých je možné empatiu aplikovať v praxi.*“ V jej ponímaní Dr. Clark pozýva poradcov/poradkyne a terapeutov/terapeutky, aby „*rozšírili rozsah chápania empatie s cieľom budovania vzťahovej hĺbky a pozitívneho ovplyvňovania terapeutických procesov.*“ Zachary D. Bloom, PhD., z *Northeastern Illinois University*, nadšene vyjadruje, že „*čitateľ/čitateľka v publikácii od Dr. Clarka nájde základy, ako prehĺbiť empatické pochopenie klienta v terapeutickom vzťahu.*“ Podľa neho je publikácia mimoriadnym nástrojom nielen pre odborníkov/odborníčky z praxe, ale aj študentov/študentky. John Sommers-Flanagan, PhD., profesor pôsobiaci na *University of Montana*, konštatuje, že „*vedomosti Dr. Clarka obsiahnuté v publikácii sú kvalitným zdrojom informácií, ktoré pomáhajú stať sa efektívnejším odborníkom/odborníčkou v oblasti duševného zdravia.*“ Výrazným atribútom publikácie je podľa neho „*predkladanie zložitého materiálu spôsobom upútania pozornosti a podnecovania vášne pre rozvoj empatického spôsobu bytia.*“

Publikácia je spojením skúseností s rôznorodou škálou klientov, prostredníctvom ktorých Dr. Clark rozšíril svoje vedomosti na úrovni terapeutického porozumenia empatie a zužitkoval ich pomocou zdieľania v predkladanej knihe. Jeho nazeranie zdôrazňuje potrebu vyzdvihnúť fakt, že stratégie a zručnosti vyžadujú vyjadrenie empatického porozumenia, aby ich aplikácia bola účinná a efektívna.

Významným konceptom spracovania publikácie je fokus na integrálny model. Podľa Dr. Clarka je odborník a odborníčka v priebehu terapie súčasťou výrazných interakcií s klientom. Predstavený a mnohokrát diskutovaný model v knihe kladie akcent na prácu s čoraz viac rozmanitejšími klientmi a reagovanie na súčasné trendy týkajúce sa profesionálnej zodpovednosti a praxe založenej na dôkazoch.

Rezultujúc možno skonštatovať, že Dr. Clark splnil stanovený cieľ knihy, ktorým je komplexné popísanie konceptualizácie empatie z pohľadu viacerých modalít s dôrazom využiť mimoriadny potenciál tohto procesu. Zameranie publikácie podčiarkuje

fakt, že hlbšie poznanie klienta prispieva k rozvoju vzťahovej dôvery. V neposlednom rade oceňujeme variabilitu zdrojov v rôznom časovom spektre, prácu s textom i citáciami a podnecujúce príklady a rozhovory z praxe, čo vyzdvihuje kvalitu publikácie od Dr. Clarka.

Možno súhlasiť s Dr. Clarkom, že publikácia je svojím obsahom a kvalitou primárne určená pre študentov a študentky, pre účely ďalšieho postgraduálneho vzdelávania v odbore sociálna práca, psychológia, klinická psychológia, ale aj odborníkov a odborníčky z oblasti psychiatrie i ošetrovateľstva. Prínosom pre uvedenú cieľovú skupinu je získanie hodnotných vedomostí v oblasti duševného zdravia, praxe a teórie poradenstva i psychoterapie alebo terapeutických zručností. Čitatelia a čitateľky môžu predkladaný objem materiálu považovať za cenný z hľadiska aktualizácie a rozšírenia vedomostí v oblasti rozvoja terapeutického vzťahu, empatického pochopenia klientov a úsilia o dosiahnutie pozitívnych výsledkov liečby.

